

چکیده

رمان به لحاظ ساختمان، مایه‌های سیکی و موضوع داستان به انواع مختلفی تقسیم می‌شود. رمان مکاتبه‌ای گونه‌ای از تقسیم بندی ساختاری رمان است که مبنای آن نامه‌هایی است که میان دو یا چند شخصیت اثر رد و بدل می‌شود. دسته‌ای از پژوهشگران ساختاری تلاش کردند تا با بررسی قوانین ترکیب عناصر یک اثر روایی، به درکی ادبی تر از روایت دست یابند. گریماس، یکی از نظریه پردازانی بود که بررسی زبان روایت را با نگاهی زبانشناسانه و بر اساس سطوح کارکرد، کنش و روایت، در پیش گرفت و هدف او بررسی دقیق ساختمان تشکیل‌دهنده متن روایی بود.

تحلیل ساختار و محتوا از گذشته تا کنون - بویژه در ایران- کمتر مورد توجه واقع شده است. امروزه به منظور شناخت هرچه بهتر آثار ادبی، از این دو نوع تحلیل استفاده می‌شود. در این رساله ساختار و مضمون رمان‌های مکاتبه‌ای با محوریت چهار رمان «نامه‌های ایرانی»، «رنج‌های ورتر جوان»، «نامه‌های عاشقانه یک پیامبر» و «مجنون لیلی» با الگوی کنشی گریماس بر اساس روش توصیفی- تحلیلی مورد بررسی و تطبیق قرار گرفته‌اند. رمان‌های مکاتبه‌ای مذکور دارای ساختاری کاملاً ساده بوده و بر مدار مضمون می‌چرخند مضمون هر چهار رمان عشق است و میزان انطباق آنها با نظریه گریماس بسته به طرح و شخصیت‌های به کار رفته در آنها متفاوت است. برخلاف ساختار ساده و مکاتبه‌ای، اینگونه رمان‌ها، لزوماً عاری از ارزش‌های ادبی نیستند و اگر نویسنده این قبیل آثار از اصول داستان‌نویسی شناخت کافی داشته باشد، حاصل کار از نظر ساختاری و مضمونی ارزشمند خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: رمان، رمان مکاتبه‌ای، تحلیل-ساختار، تحلیل مضمون، روایت شناسی، آگریداس گریماس، الگوی کنش